

Оскільки поняття безпеки особистості передбачає не лише фізичний захист людини, але й здатність особистості до самореалізації в межах громадських організацій, суспільства, держави, міжнародного співтовариства тощо, то формування правової держави можна розглядати як фактор підвищення рівня безпеки особистості в суспільстві.

Таким чином, формування правової свідомості та правової освіти громадян є невід'ємною умовою підвищення рівня безпеки особистості в суспільстві та державі. Завданнями першочергової ваги є формування у громадян поваги до правової національної культури.

ЩОДО ЗМІСТУ ПРИНЦИПУ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ

А.О. Коряченко

В умовах розбудови правової держави та євроінтеграції надзвичайно важливим є визнання юридичною доктриною та суспільством значимості реального втілення права на освіту, а також необхідність закріплення та захисту такого права на законодавчому рівні. Забезпечення рівного доступу до освіти як гарантія рівності прав людини на сучасному етапі виступає однією з найактуальніших проблем у сфері освіти.

Принцип рівності можна визначити як універсальну, обов'язкову, об'єктивно обумовлену керівну ідею нормативно-регулятивного характеру, яка передбачає однакове поводження в однакових випадках, однаковий обсяг прав та об'єктивне ставлення, рівність перед законом, заборону дискримінації, відсутність субординації, неузаконених привілеїв та обмежень і розповсюджує свою дію на права, свободи та обов'язки усіх учасників правовідносин.

Принцип рівного доступу до освіти досліджувався багатьма науковцями, серед яких Т.О. Лукіна, М.В. Гриценко, Є.Р. Бодунов, Р.В. Шаповал, проте таке дослідження проводилось частково, на підставі окремих ознак або окремих рівнів освіти. Так, відсутність комплексної, відповідної сьогоденним реаліям характеристики змісту принципу рівного доступу до освіти як у наукових доробках, так і нормативно-правових актах, обумовлює актуальність дослідження.

Важливість принципу рівного доступу до освіти визнається повсюдно. Однак при визначенні змістовної наповненості даного принципу проявляються принципові розбіжності.

Принцип рівного доступу до освіти є одним з основних принципів, що забезпечують гідне життя людини і, відповідно, знайшов закріплення у багатьох міжнародних нормативно-правових актах та реалізований у національних нормативно-правових актах. При цьому, юридичний зміст даного принципу відрізняється у підходах нормотворців.

Загальна Декларація прав людини у ст. 26 проголошує, кожна людина має право на освіту. Крім того, дана Декларація передбачає, що освіта повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими і релігійними групами.

У ст. 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права також визнається право кожної людини на освіту.

Проте, вищезазначені акти не конкретизують зміст такого права.

Найбільш повне визначення надане у Конвенції про боротьбу з дискримінацією у галузі освіти (далі – Конвенція), прийнятій у 1960 р., де вираз «дискримінація» охоплює будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевагу за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища

або народження, яке має на меті або наслідком знищення або порушення рівності відносин в області освіти.

Визначення, надане у Конвенції, не передбачає розширеного тлумачення. Дане визначення на сучасному етапі не враховує всіх ознак, які характеризують принцип рівного доступу до освіти та потребує удосконалення.

У науці також проводились спроби розкриття змісту принципу рівного доступу до освіти. Так, Т.О. Лукіна визначає, що до змісту принципу рівного доступу до освіти належать ознаки гендеру та соціально-економічного статусу. М.В. Гриценко виокремлює ознаки соціально-економічного стану, національності, стану здоров'я та складу родини.

Проте, проведені дослідження не охоплюють весь спектр ознак, за якими може відбуватись дискримінація у рівному доступі до освіти. Визначений у законодавстві та роботах науковців перелік ознак потребує доповнення з урахування сучасного стану законодавства та розвитку суспільних відносин.

Так, окремо потрібно визначити необхідність забезпечення права на рівний доступ до освіти осіб з інвалідністю. Т.О. Лукіна зауважує, що освіта для осіб з інвалідністю є важливою формою їх соціального захисту, реальним шансом подальшого самостійного і незалежного від навколишніх людей та обставин життя. Особи з інвалідністю не визначені у Конвенції як категорія осіб, які не можуть піддаватись дискримінації у доступі до освіти. Проте, відповідно до ст. 24 Конвенції про права осіб з інвалідністю, держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю на освіту. Для цілей реалізації цього права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя. Р.В. Шаповал зауважує, що полегшення доступу до освіти осіб з інвалідністю може здійснюватися саме через організацію інклюзивної освіти.

Крім того, принцип рівного доступу до освіти має охоплювати і таку категорію осіб як особи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. На сьогоднішній день, питання порушення принципу рівного доступу до освіти членів ЛГБТ-спільноти є одним з найпоширеніших у практиці освітньої діяльності. Тому забезпечення права на освіту осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією потребує нормативного закріплення. Конвенція про захист прав та основоположних свобод у ст. 8 закріпила право кожного на повагу до приватного життя. 31 березня 2010 р. Комітет Міністрів Ради Європи прийняв «Рекомендації щодо заходів для подолання дискримінації на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності» CM/Rec(2010)5. Документ рекомендує країнам-членам Ради Європи впровадити низку заходів щодо вдосконалення законодавства та політики для забезпечення прав людини стосовно ЛГБТ в різних сферах суспільного життя, в тому числі у сфері освіти.

Відповідно до викладеного, принцип рівного доступу до освіти можна охарактеризувати як універсальну, обов'язкову, об'єктивно обумовлену керівну ідею нормативно-регулятивного характеру, відповідно до якої заборонене будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевага за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища або народження, стану здоров'я або сексуальної орієнтації, яке має на меті або наслідком знищення або порушення рівності відносин в області освіти.